

PONÈNCIA LLEGIDA EN L'ACTE
DE COMMEMORACIÓ DEL 30è ANIVERSARI
DE LA UNIÓ DE PAGESOS. BELLPUIG,
13 DE NOVEMBRE DE 2004

*Josep Fontana,
professor emèrit de la Universitat Pompeu Fabra*

No estic gaire segur de què s'espera que pugui dir que interessi un auditori com el que avui s'ha reunit aquí algú que, com jo, té un ofici, el d'historiador, prou allunyat del coneixement dels vostres problemes actuals. Amb el món de la pagesia hi he entrat en contacte per dos camins diferents. En la meua experiència viscuda per la relació amb la part de la meua família que viu a la Noguera i que treballa o ha treballat la terra. I ho vaig fer sobretot en els temps de la guerra civil en què els meus pares em van dur a fer llargues estades a Albesa i a Os de Balaguer per allunyar-me dels bombardeigs de Barcelona. En el meu treball d'historiador ho he fet en estudiar la vida i els problemes dels camperols del passat. I encara que us pugui semblar estrany és per aquesta segona via que em penso que he après més coses, en posar en contacte el que descobria als documents i als llibres amb el que veia al meu voltant.

He après, per exemple, com eren de profunds els prejudicis de les capes benestants ciutadanes cap als pagesos, als quals menyspreaven perquè eren incapaços de comprendre'ls i a més els temien, i això m'ha ajudat a entendre algunes actituds d'avui. Hi ha un text terrible de Voltaire, que mostra aquests trets associats de menyspreu i de temor pels que ell anomena els "salvatges rurals europeus", als quals defineix com:

[...] rústecs que viuen a les seves cabanes amb les seves femelles i altres animals diversos [...], que parlen una xerrameca que no s'entén a les ciutats, ja que tenen poques idees i, en conseqüència, poques expressions. Hi ha salvatges d'aquests per tota Europa i cal reconèixer que els indis del Canadà i els cafres africans que acostumem a qualificar de salvatges són infinitament superiors als nostres.

Deixeu-me que us faci fixar en una mostra d'incomprensió que hi ha en aquestes paraules: això de la xerrameca dels camperols que "no s'entén a les ciutats" s'explica quan

sabem que una gran part dels rústecs que coneixia Voltaire no parlaven francès, sinó altres llengües com occità, català, bretó, basc, etc. i d'això, està clar, ell no en volia saber res.

I no és que en aquest terreny concret de la incomprensió per la llengua de l'altre les coses hagin canviat gaire. Potser heu vist fa pocs dies als diaris el document d'aquest funcionari judicial extremeny que retornava uns papers redactats en català per estar escrits en una "extrañísima y curiosa lengua" en comptes d'estar-ho en castellà: "lengua en que se han escrito las mejores obras de la Literatura Universal, con la que se civilizó medio mundo y prácticamente hablada en todo él" (com és ben sabut, un pot anar per la Xina i el Japó parlant extremeny i et comprenen arreu). No sé si es va civilitzar "medio mundo" amb aquesta llengua; el que a mi em sembla és que el que es va fer amb ella va ser dominar-lo i privar-lo de llibertat; però el que està clar és que, de moment, no ha servit per civilitzar mínimament alguns funcionaris actuals de les Espanyes profundes.

Però tornem a Voltaire. Per saber de segur si aquests salvatges rurals que ell deia que tenien o no idees li hauria calgut no solament entendre la llengua en què parlaven, sinó, sobretot, tenir la voluntat d'escoltar-los, que és encara molt més important, i sembla clar que això estava ben lluny de les seves intencions. Voltaire no hauria cregut mai, per exemple, que un pobre camperol anglès, John Clare, nascut a Helpstone, fill d'un obrer agrícola i d'una mare analfabeta, que va passar la major part de la seva vida en aquest petit poble, on va treballar com a mosso per als propietaris locals, arribés a ser una de les més grans veus de la poesia anglesa de començaments del segle XIX, amb versos en què va expressar millor que ningú la marginació del petit cultivador davant l'avenç de la nova agricultura capitalista que els estava prenent les terres comunals.

Darrere del menyspreu pel camperol, que en molts casos es va voler justificar amb la suposició que les capes altes urbanes, i en especial l'aristocràcia, eren descendents de races superiors, mentre que tota la resta, i sobretot els que treballaven la terra, ho eren d'avantpassats inferiors, hi ha sobretot la por a la revolta camperola. Encara avui, a la història acadèmica, els camperols acostumen a aparèixer o com a víctimes submises i passives, o com a protagonistes d'explosions de furor irracionals.

Però, quan analitzem de prop i sense prejudicis el seu món, descobrim que no hi ha tanta submissió com sembla i que la revolta no és més que un moment extrem i puntual, no sempre present, d'una mena de conflicte que es compon de resistències per una banda, però també, per altra, de negociacions i pactes que tenen a veure, a més de amb les relacions de propietat que és la sola cosa que alguns arriben a veure, també amb la pugna entorn de determinades parcel·les del poder local que els permetien negociar en millors condicions.

Per tal d'entendre això ens cal esforçar-nos a comprendre l'actuació d'aquests pagesos en termes dels seus propòsits i de la seva pròpia lògica. És aleshores quan la revolta mateixa, en els casos en què es produeix, la veiem no com un fet puntual, sinó dins d'una actuació a llarg termini: no com una simple reacció, sinó com un moment d'una pugna que té la seva pròpia coherència interna. Si no som capaços de situar-la en aquest context, sinó que la mirem aïlladament, és quan pot semblar una explosió de violència irracional. El

problema és que per interpretar-la adequadament ens cal conèixer les raons dels camperols, i la documentació—excepció feta de les dels arxius judicials i de la repressió—només ens ha conservat les raons dels altres, que és el que fa que la història del que ha passat s'expliqui generalment en els termes en què l'han definida aquests "altres", als quals interessava que la conducta dels seus contrincants aparegués com irracional, violenta i incoherent.

Tampoc és que les coses hagin canviat tant. Si us hi fixeu veureu que encara avui els pagesos acostumen a sortir als mitjans de comunicació en relació amb alguna forma d'actuació més o menys violenta. Quan se us veu per la televisió? Quan talleu les carreteres un cap de setmana amb una tractorada, quan llanceu patates per terra en alguna plaça o quan porteu una vaca a la porta d'algun organisme oficial, per exemple. Actuacions que l'espectador urbà mitjà troba de molt mal gust: potser és lògic respecte de la tractorada, ja que li impedi que s'esbargeixi, però no ho és tant pel que fa a la vaca i a la seva angúnia en veure-la tan fora de lloc i tan estressada, ell que està acostumat a veure-les en els anuncis on surten en mig d'uns prats idíl·lics, voltades de vedellts juganers. La compassió del ciutadà només desapareix quan la vaca es transforma en una altra espècie d'animal anomenat bistec.

Aquestes visions parcials de la violència i la protesta, separades del context de la negociació que les explica, són fruit encara dels vells prejudicis. Fruit de la incapacitat d'entendre una cosa que es pot veure senzillament donant una ullada, com feia jo l'altre dia, a les fotografies que il·lustren el volum que la Unió de Pagesos va publicar per commemorar els seus 25 anys i comprovant com s'alternen les de manifestacions de protesta i les de reunions de negociació entorn d'una taula. El que passa és que aquestes darreres no són notícia i no acostumen a sortir a la televisió a les hores de màxima audiència.

Hi ha encara moltes més mentides en la vella visió tradicional. Per començar, la idea mateixa d'un món dividit en camps i ciutats on habiten gentes molt diverses és una ficció sense fonament. Mai no hi ha hagut, ni en un passat històric remot, aquella mena de camperols aïllats de la ciutat que se suposava que vivien en una economia autosuficient, proveint-se amb el seu esforç personal de tot el que necessitaven, tancats en el seu petit món i participant d'una cultura estrictament local. Camp i ciutat sempre han estat units en una estreta relació, sense la qual no haurien pogut subsistir ni l'un ni l'altre, i la família camperola rares vegades es podia permetre de ser autosuficient—altra cosa és que tingués poca capacitat de consum, poca capacitat de comprar el que es produïa a les ciutats—, sinó que molt freqüentment havia de completar els seus ingressos amb el treball en activitats industrials o de serveis. Si mireu endarrere en la història de moltes famílies pageses catalanes hi acabareu trobant els jornals a la fàbrica o en el servei domèstic. I encara avui el treball a temps parcial a la terra és un fenomen prou important. La cultura de què els camperols formaven part, per altra banda, era molt menys una cultura rural que popular o plebea, compartida amb els ciutadans pobres, i era menys immòbil del que s'acostuma a suposar quan se la qualifica de tradicional. Estava feta per defensar els seus drets i per

lluitar contra uns abusos canviants i li calia per això adaptar-se a aquests canvis tant com convenia.

Hi ha més coses que he après de la història. M'ha ensenyat, per exemple, a seguir l'evolució de les explotacions agràries des dels temps del triomf primer de la industrialització, quan els grans propietaris van pensar que també l'agricultura estava destinada a seguir una evolució semblant, i que acabaria dominada per grans explotacions mecanitzades que funcionarien amb treball assalariat. L'experiència va fracassar, perquè aquestes "fàbriques agràries" no podien competir amb els salaris que ofería la indústria, ja que, malgrat la mecanització, al camp no s'hi donaven els guanys enormes de productivitat que permetia la tecnologia industrial. A començaments del segle XX estava clar que el futur de l'agricultura es basaria en la petita i mitjana explotació que feia ús sobretot del treball proporcionat per la família, autoexplotant-se quan calia.

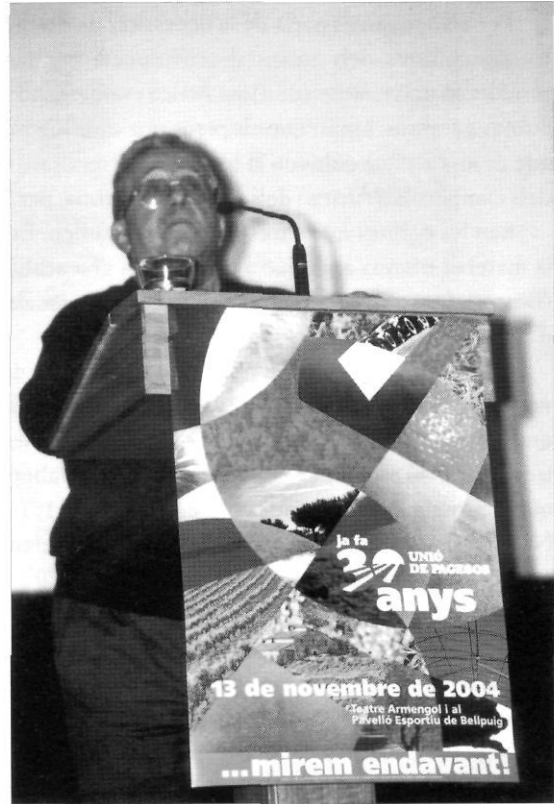
En el cas concret de Catalunya el treball de recerca fet per Garrabou, Planas i Saguer ha demostrat que des de mitjans del segle XIX estava clar que la gran explotació directa amb ús de treball assalariat resultava inviable, de manera que va deixar pas al triomf de les diverses formes de la parceria i la mitgeria. Des de finals del mateix segle, a més, va començar una clara decadència de la renda, enmig d'un marc de conflictivitat entre propietaris i parcers, de disputes entorn dels contractes de conreu, que caracteritzaria bona part del segle XX.

La fórmula de la "fàbrica agrària" només va quallar en la plantació esclavista, on no hi havia problemes salarials, com passava als *ingenios* cubans en què van fer la seva fortuna una sèrie de grans famílies de la nostra burgesia, per bé que després se n'hagin oblidat i s'hagin esforçat a fer que ho oblidessin els altres. Que no és una cosa que ens caigui molt lluny ho demostra que encara conservem expressions quotidianes que procedeixen de la cultura dels esclaus de l'*ingenio*. Diem, per exemple, per referir-nos a algú que té influència, que és una persona que "talla el bacallà". Suposo que no us costarà adonar-vos que això no té res a veure amb la feina que fan a les bacallaneries els que serveixen als compradors. El que "tallava el bacallà" era l'esclau que repartia als que anaven a treballar els trossos de bacallà que servien de complement a la seva alimentació i que tenia, per això mateix, una evident capacitat d'afavorir els amics donant-los els trossos millors.

He parlat de fracàs a casa nostra del gran explotador, encara que potser només sigui temporal, perquè no estic segur que l'ideal de la "fàbrica agrària" no estigui renaixent, almenys en alguns terrenys com el de la viticultura, i el de la plantació sembla fer-ho en algunes explotacions com els hivernacles d'Almeria o Múrcia, amb l'ús de treballadors immigrants a baixos nivells salarials i en condicions infrahumanes.

Però, en tot cas, el fracàs de la gran explotació no va pas significar el triomf del petit cultivador, perquè molt aviat va resultar evident que es podia seguir dominant el negoci agrari sense necessitat de cultivar, ni tan sols de posseir, la terra, actuant des de fora. A les illes Canàries no hi ha hagut terratinents, sinó el que allí en deien "aguatenientes" que, tenint per la mà la propietat de l'aigua, podien controlar el repartiment del benefici agrari sense necessitat de participar ni directament ni indirectament en el cultiu.

□ El professor Josep Fontana durant la lectura de la ponència, a Bellpuig.

I hi ha una forma molt més general i més estesa de fer això mateix que és el control de la comercialització. Si us preguntés qui creieu que són els grans beneficiaris de l'auge de la producció vinícola a casa nostra, si els que planten els ceps i cullen els raïms, o els "senyors Freixenets", i no ho dic tant per fer una al·lusió concreta com per usar una imatge fàcil d'entendre, no tinc pas cap dubte de quina seria la vostra resposta. I és que el petit viticultor que lluitava contra la rabassa i contra els contractes de cultiu abusius estava perdent, mentrestant, la batalla de la comercialització.

I no ha estat solament el viticultor. És tota la pagesia la que, malgrat els esforços més o menys reeixits de les cooperatives, ha acabat perdent aquesta batalla decisiva. El pagès ha deixat de ser el parcer explotat pel propietari, per acabar essent el propietari explotat, a través dels preus, pel comercialitzador que controla l'accés al mercat.

M'ha fet gràcia llegir, fa pocs dies, un pla per resoldre el problema de la fam d'Àfrica on una de les primeres mesures que es proposen és la construcció de carreteres per facilitar l'accés dels petits agricultors als mercats. No n'hi ha prou amb disposar de carreteres per assegurar-se que el petit productor rebrà una part justa del benefici que pugui produir la venda de les seves collites al consumidor.

Per això, quan es parla de la necessitat de desmuntar els mecanismes de protecció de les agricultures dels països desenvolupats per facilitar l'accés als seus mercats de la producció dels camperols d'una Àfrica condemnada avui a la misèria i la fam, em demano quines garanties tenim que els preus que s'obtinguin a Europa aniran a parar en la mesura que és just als que cultiven la terra, i si no serviran, en canvi, a costa dels uns i dels altres, dels camperols d'Àfrica i dels pagesos d'Europa, per enriquir els que compren, transporten i venen les collites que altres sembren i recullen. És a dir, em temo que es torni a produir la mateixa trampa amb què a casa nostra s'ha acabat expropiant el pagès per la via de la comercialització, només que aquesta vegada a escala global i expropiant conjuntament els d'aquí i els d'allà.

Quan mirem de prop els problemes dels països de l'Àfrica al sud del Sàhara, podem fer-nos càrrec de la realitat de la seva situació a través dels índexs de desenvolupament humà que calcula l'ONU. Aquests índexs, com segurament sabeu, es calculen sobre la base de tres dades —l'esperança de vida en néixer, l'alfabetització dels adults i l'escolarització— que s'agreguen en uns índexs que van de 0 a 1, i que oscil·len d'un màxim de 0,944 a Noruega —que corresponen en el que fa referència a l'esperança de vida a unes expectatives per cada noruec que neix de viure 79 anys— fins a 0,275 a Sierra Leone, amb Espanya al lloc 19 amb un índex de 0,918. Doncs bé, els països de l'Àfrica al sud del Sàhara, considerats en el seu conjunt, tenen una mitja de 0,47, que correspon a poc més de 46 anys d'esperança de vida: una esperança que a Malawi és de 37 anys, a Sierra Leone de poc més de 34 i a Zàmbia, de 32, en comparació amb les dels països avançats que són pràcticament de 80 anys, molt més del doble que la dels que neixen en aquests països africans.

Si parlem en termes d'alimentació podem veure que, en contrast amb les més de 3.000 calories diàries per cap de què disposen els habitants d'Europa i d'Amèrica del Nord, a l'Àfrica subsahariana hi ha deu països en què aquesta disponibilitat està al dessota de les 2.000 calories, que en el cas de Somàlia són molt poc més de 1.500. I si voleu una altra dada que revela les dimensions humanes del problema us diré que a Somàlia la mortalitat dels nens fins a cinc anys és de 316 per mil i al Níger de 320 per mil, la qual cosa vol dir que gairebé un de cada tres nens mor abans dels cinc anys de vida (per contrastar aquestes xifres tingueu en compte que a Espanya no passa del 5 per mil, és a dir, que en mor un de cada dos-cents). A Níger la taxa d'alfabetització d'adults és d'un 22 per cent per als homes i de només un 7 per cent per a les dones (és a dir, que només una de cada 15 dones sap llegir).

Davant d'aquest panorama el que em demano és si el que aquests països necessiten és exportar més quantitat dels aliments que els manquen —tenint en compte, a més, que del 10 al 20% del valor del que exporten ho han d'utilitzar per atendre els deutes que tenen amb el món desenvolupat— o, pel contrari, si el que els cal és potenciar la producció d'aliments per al seu mercat interior, que no solament és la sola forma de resoldre permanentment el problema de la fam, sinó que és la recepta més segura per a entrar en la via del creixement econòmic, com ho mostra l'experiència històrica dels països avançats, i si el que necessiten no és tant compradors estrangers per als seus productes com

ajuda seriosa i directa per millorar les seves condicions de producció, que vagi més enllà del que avui reben, que acostuma a ser caritat a través de les ONG, i sigui d'una altra mena de la que fa unes dècades va rebre Somàlia, on la combinació de les regles imposades pel Fons Monetari Internacional, la invasió de productes agraris nord-americans rebuts com a ajuda i l'actuació d'algunes ONG depredadores va acabar destruint l'agricultura i la ramaderia locals i l'ha deixat en el desastre actual, en què les seves xifres no apareixen a les estadístiques mundials, perquè és com si Somàlia hagués desaparegut.

Hi ha una altra consideració històrica de què voldria parlar. La del fet, ben conegut, que en el transcurs del desenvolupament econòmic disminueix gradualment la proporció dels que treballen a l'agricultura, però es mantenen, malgrat això, els volums de producció global, gràcies a la millora de la productivitat. Això permet usar la xifra del percentatge de la població activa emprada a l'agricultura com una mesura de desenvolupament, comptada al revés, que va des dels països endarrerits que tenen més d'un 90% de la seva mà d'obra treballant a la terra fins a situacions com la de Catalunya on, com sabeu, la població activa agrària representa en aquests moments entorn d'un 2% del total. El descens imparable dels actius agraris que ens ha portat a aquesta situació ha dut al fet que alguns economistes neoliberals facin la predicció que aviat arribarem a la desaparició final del pagès a casa nostra.

Afortunadament aquesta mena d'economistes, que pontifiquen sobre el que cal fer a partir d'un desconeixement total de la realitat, acostumen a equivocar-se en fer prediccions —si no fos així ja serien tots milionaris amb els guanys que haurien fet a la borsa, i no es dedicarien a seguir donant aquesta mena de consells. Però això no impedeix que, malauradament, els polítics se'ls escoltin en massa ocasions, per al nostre mal, cosa que en aquest cas concret potser estiguin fent amb una certa satisfacció, no solament perquè s'ho deuen creure, això que aquesta desaparició sigui un signe de progrés, sinó perquè potser pensen que amb els pagesos s'acabaran els maldecaps que els donen, la qual cosa els porta —potser inconscientment, si voleu— a anar preparant l'eutanàsia de la nostra pagesia.

Desaparició dels pagesos? Si fos així, em demano, qui ens proveirà de pa, de vi, d'oli, de carn o de fruita? Els nostres profetes de la globalització ja ho tenen tot resolt: menjarem patates de Polònia, tomàquets del Marroc, carn que ens arribarà congelada ves a saber d'on... No pas perquè hi hagi en els llocs de producció d'aquestes collites o d'aquestes carns avantatges comparatius naturals que ho justifiquin, sinó perquè els salaris són més baixos i perquè no hi ha sindicats forts que obstaculitzin els negocis dels que es beneficien del treball dels que cultiven la terra o crien el ramat.

No és veritat, per altra banda, que això de la globalització generi sempre beneficis per als més pobres. Sabem, per exemple, el que ha passat a Mèxic amb el NAFTA, l'acord de lliure comerç d'Amèrica del Nord, que ha associat la seva encomia a les dels Estats Units i el Canadà. El resultat actual és que el creixement econòmic de Mèxic ha minvat, que s'han perdut llocs de treball en la indústria, els salaris reals han baixat considerablement i es calcula que tres quartes parts de la població estan per sota dels límits de la pobresa. I el

sector més perjudicat ha estat precisament el de l'agricultura, com a conseqüència de les grans importacions de blat de moro nord-americà que, llegeixo literalment de l'informe que estic usant, "no solament han causat empobriment i emigració cap a les ciutats, sinó que amenacen el fons de biodiversitat que representen les plantes cultivades pels camperols tradicionals mexicans, considerades com un bé públic pels elaboradors de noves varietats de cultiu del món sencer".

Renunciar a mantenir la nostra producció agrària i resignar-nos a la dependència de proveïments externs significa acceptar un risc molt greu en cas de produir-se una crisi natural o política internacional, a la vegada que comporta degradar la nostra condició de vida, condemnant-nos a aliments de qualitat inferior —si més no per manca de la frescor que té el que es produeix a la vora—, en un sacrifici que ni servirà perquè els camperols polonesos o els africans visquin millor (ja hi haurà qui els confisqui els guanys abans d'arribar a les seves butxaques), ni que nosaltres tinguem aquests aliments a preu més baix, perquè quan hagi desaparegut la competència local no hi haurà cap raó per mantenir preus diferencials.

Abans de deixar que les coses condueixin cap a aquests resultats extrems ens ho hauríem de pensar molt, amb una perspectiva a llarg termini. Si d'alguna cosa em queixo en aquest terreny és del fet que els nostres polítics estiguin entrant per camins perillosos sense tenir, en matèria d'agricultura i de ramaderia, un projecte prou clar, un pla que fixi els objectius que es proposen d'assolir respecte del camp i dels que hi viuen i treballen. Perquè no és el mateix tenir un repertori de polítiques sectorials destinades a fer front als problemes concrets i a donar resposta a les tractorades de torn, que elaborar una política global que fixi el paper que es vol que tingui el camp en la Catalunya del segle XXI.

Perquè encara que els nostres polítics estiguin donant en aquests moments un exemple més aviat lamentable, en què semblen venedores de mercat, insultant-se i criticant la mercaderia que venen les competidores, se suposa que en aspectes essencials com puguin ser l'ensenyament, la sanitat o la immigració, per posar només uns exemples, tenen, a més de mesures destinades a resoldre les contingències, uns objectius globals a llarg termini que estan més o menys clarament especificats.

Altra cosa és que de vegades siguin uns objectius equivocats. Parlem per exemple de l'ensenyament. L'expresident Pujol va fer el mes passat una conferència en què venia a sostenir que el que s'ha de fer a Catalunya de cara al futur és potenciar la universitat. No m'estaré de dir que, com a persona que treballa a la universitat, m'hauria agradat que això se li hagués acudit abans, quan manava i podia fer alguna cosa per posar en pràctica aquesta mena d'idees. Però al marge d'això el que vull dir és que, al damunt, s'equivoca, perquè segons estudis recents, no és l'ensenyament i la recerca de punta el que estimula el creixement econòmic, sinó, sobretot, la qualitat mitjana de l'ensenyament: la qualitat de les escoles, els instituts i els centres de formació intermèdia, que assegurin un nivell elevat al conjunt de la població. I en aquest punt sí que ens resta molt per fer. Una avaluació de l'estat de l'ensenyament a Europa que ha difós la televisió aquesta mateixa setmana situa

Espanya en el lloc 23, dins d'Europa, per darrere de Bielorrússia. I, no ens enganyem, la situació en concret de Catalunya en aquest terreny és netament desfavorable, ja que les esperances que es van nodrir respecte de la millora de l'ensenyament en els anys del trànsit a la democràcia no s'han realitzat per culpa, en bona mesura, de la manca d'interès, i d'inversions, dels nostres governs que, en tot cas, pensen que la solució del problema està en fer nous edificis —que és evident que se n'han de fer— però s'han oblidat per complet d'invertir en el que és molt més important: els ensenyants que han de fer la seva feina en aquests edificis.

Però, al menys, en qüestions com aquestes els nostres polítics tenen idees, més o menys encertades, però idees que permeten de saber cap a on volen adreçar-se, o millor dit, cap a on volen adreçar-nos com a país, fet que fa possible que coneguem la línia general que volen seguir en la seva actuació i ens permet, en conseqüència, recolzar-la o discutir-la, com ara estic fent amb aquests plantejaments de Jordi Pujol. Però pel que fa al camp, no hi ha tal cosa, o al menys així m'ho sembla. Hi ha mesures concretes sobre les ajudes sectorials o sobre el que vulgueu, i no estic gaire segur que la Llei d'orientació agrària de 2001, en el que ha significat fins avui, pugui considerar-se com l'equivalent d'un projecte global sobre el futur de la nostra agricultura i de la nostra ramaderia i, en conseqüència, sobre el futur dels que hi treballen i lluiten per tirar-les endavant.

He vist, per exemple, que el conseller Siurana acaba de dir que s'ha de canviar l'estructura dels ajuts públics a l'agricultura i que s'ha d'aprofundir la relació entre el camp i la indústria agroalimentària catalana, que és "un dels motors de desenvolupament més importants de les comarques menys afavorides de Catalunya". No ho sé, perquè jo no sóc un expert en aquestes qüestions, però no estic gaire segur que el que els calgui als viticultors sigui aprofundir encara més la seva relació amb els elaboradors de vins i de caves. Potser el que els convindria és canviar les regles amb què s'estableix aquesta relació. I no m'agrada que es miri el problema en termes de "les comarques menys afavorides", sinó que cal plantejar-lo en termes globals del país, perquè aquest és un aspecte que ens afecta a tots i la política d'ajuts a la producció agrària no s'hauria d'entendre de cap manera com una mena de beneficència per als pobres.

A mi em sembla que el futur del camp i dels que hi treballen és un aspecte massa important del nostre esdevenidor com perquè el deixem en aquesta incertesa i en aquesta indefinició. No s'hi val a dir que els camperols representen "només" un 2 per cent de la població activa catalana per minimitzar el problema i celebrar després la importància d'una indústria agroalimentària que sembla clar que es pensa que pot funcionar igualment proveint-se de producte d'altres bandes, si cal d'altres continents, després de la prevista desaparició de la producció local. Agafeu la qüestió per l'altre extrem. Fins i tot deixant de banda, si voleu, el que signifiquen les exportacions agràries —com les de vins i caves— valoreu el que signifiquen, en volum econòmic i en importància, els consums agraris diversos dels nostres ciutadans, passats o no per una elaboració industrial intermèdia, i veureu que el que ens estem jugant és massa important com per seguir gestionant aquestes qüestions amb tant desinterès i amb tanta incompetència.

Potser sí que el camí no passa pels "ajuts" entesos com formes de protecció per assegurar la supervivència de línies de producció i de cultius que no tenen esdevenidor, però l'alternativa a això no és necessàriament el desarmament unilateral i l'eutanàsia. L'alternativa hauria de ser un projecte global de país on estigués ben clar quin és el paper que es reserva a la producció agrària, de manera que fos possible de plantejar, en col·laboració amb els que hi treballen, camins clars de futur que, encara que exigissin canvis que molt probablement obligarien a sacrificis i esforços per part de la pagesia, estic segur que us serien més fàcils d'acceptar que la incertesa del present i el regateig d'ajuts pensats massa sovint com formes d'anar-vos preparant per un magre esdevenidor de camps de golf i de turisme rural.

Me'n queixo per vosaltres, que us heu esforçat massa per tirar endavant un projecte col·lectiu com per renunciar. Me'n queixo per mi mateix, que no vull viure condemnat a un futur de pa congelat, hamburgueses de fàbrica, préssecs amb gust de suro i tomàquets que no tenen ni tan sols gust de suro, vins de tetrabrick i olis d'origen desconegut. Però me'n queixo sobretot pel país, per tots nosaltres plegats, que volem una Catalunya integrada de camp i ciutat i necessitem que tots vosaltres hi participeu amb la mateixa fe i amb la mateixa empena amb què heu estat lluitant aquests darrers trenta anys.